

ANEKS NR 5
DO UMOWY NR 00020.UM02.6572.20020.2023
Z DNIA 12 GRUDNIA 2023 r.

zawarty w dniu 24 października 2025 r. w Kruszwicy

pomiędzy :

Województwem Kujawsko-Pomorskim

z siedzibą w Toruniu, Plac Teatralny 2, 87-100 Toruń

reprezentowanym przez:

Mariusza Kiernozka – Naczelnika Wydziału Inicjatyw Lokalnych w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich, działającego na podstawie upoważnienia udzielonego uchwałą Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego Nr 67/3200/25 z dnia 11 sierpnia 2025 r. w sprawie upoważnienia pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu do składania oświadczeń woli związanych z prowadzeniem bieżącej działalności Województwa (z późn. zm).

a

Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli,

z siedzibą w Kruszwicy,

przy ul. Niepodległości 16, 88-150 Kruszwica

NIP 5562679703,

numer KRS 0000320289,

reprezentowanym przez:

Przemysław Stefaniański – Prezesa Zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli;

zwanym dalej „LGD”,

razem zwanymi dalej „Stronami”,

Na podstawie umowy nr 00020.UM02.6572.20020.2023 z dnia 12 grudnia 2023 r. oraz ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 182), Strony postanawiają, co następuje:

§ 1

W umowie wprowadza się następujące zmiany:

W załączniku nr 1 do powołanej na wstępie umowy, rozdział VI LSR, otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 1 do niniejszego Aneksu.

§ 2

Pozostałe warunki Umowy nie ulegają zmianie.

§ 3

Aneks został sporządzony w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym egzemplarzu dla każdej ze stron umowy.

§ 4

Aneks wchodzi w życie z dniem podpisania.

**WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE**

Naczelnik Wydziału
Inicjatyw Lokalnych
(1)
Mariusz Kiernożek

LGD

Prezes Zarządu Stowarzyszenia
Lokalna Grupa Działania
Czarnoziem na Soli
Przemysław Stefański

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania
Czarnoziem na Soli
ul. Niepodległości 16. 88-150 Kruszwica
Regon: 340538466. NIP: 556-267-97-03
KRS 0000320289

ROZDZIAŁ VI CELE I WSKAŹNIKI

1. Specyfikacja celów i przedsięwzięć strategii, z podziałem na źródła finansowania

Określanie celów strategii przez zespół roboczy polegało na zestawieniu możliwych zakresów wsparcia w ramach PS WPR, FE dKP (dla instrumentu RLKS) i lokalnych potrzeb, problemów określonych w diagnozie. Istotny wpływ na ich kształt miały doświadczenia z wdrażania LSR w poprzednich okresach programowania (przeprowadzone badania, ewaluacje i kontrole) oraz pomysły zgłaszane przez mieszkańców w ramach skrzyni pomysłów. LGD postanowiła **skoncentrować się na obszarach, w których możliwe jest przeprowadzenie skutecznej interwencji** oraz które **wzbudziły zainteresowanie interesariuszy** partycypujących w tworzeniu LSR, wyrażające się chęcią złożenia projektów w danym obszarze. W ten sposób zdecydowano o pominięciu pewnych typów operacji w ramach LSR (głównie ze względu na brak podmiotów zainteresowanych wystąpieniem z wnioskiem o dofinansowanie). Cele były przedmiotem pogłębionej analizy i uwag zespołu roboczego, uczestników warsztatów konsultacyjnych oraz spotkań i fokusów, w trakcie których wprowadzono pewne korekty w pierwotnym projekcie.

Wszystkie cele są zgodne z celami szczegółowym przyporządkowanych im funduszy, kompleksowo przyczyniają się do rozwoju obszarów wiejskich, aktywizacji społecznej i gospodarczej oraz ochrony lokalnych zasobów. Wszystkie one zostały uwzględnione w załączniku nr 2 do LSR.

Struktura celów z uwzględnieniem źródeł finansowania przedstawia się następująco:

CEL TEMATYCZNY	PRZEDSIĘWZIĘCIE	ZRÓDŁO FINANSOWANIA
CEL 1: WSPIERANIE LOKALNEGO RYNKU PRACY	PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.1: Podejmowanie i/lub rozwijanie działalności gospodarczej w wybranych sektorach usług	PS WPR
	PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.2: Przelamywanie stereotypów związanych z płcią na rynku pracy	FE dKP
CEL 2: ANIMACJA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LSR	PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.1: Tworzenie lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji	FE dKP
	PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.2: Tworzenie edukacyjnych klubów młodzieżowych i inne działania na rzecz wspierania edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży	
	PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.3: Tworzenie miejsc aktywnej integracji seniorów	
CEL 3: POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU LSR	PRZEDSIĘWZIĘCIE 3.1: Nowoczesna i dostępna infrastruktura publiczna	PS WPR
	PRZEDSIĘWZIĘCIE 3.2: Ochrona spuścizny kulturowej i/lub przyrodniczej polskiej wsi	DOTACJE JST/KSOW
	PRZEDSIĘWZIĘCIE 3.3: Poprawa atrakcyjności wizerunku wsi, jako miejsca spędzania czasu wolnego	

Charakteryzując cele LSR wskazać należy, że ich głównym wyróżnikiem jest komplementarność. Wszystkie one bazują na wynikach diagnozy, w szczególności na wynikającym z niej ogólnym wniosku, iż mimo że obszar LSR rozwija się coraz bardziej dynamicznie, należy w dalszym ciągu kontynuować działania wspierające poprawę jakości życia mieszkańców we wszystkich sferach ich aktywności.

Przyjęcie **celu 1: Wspieranie lokalnego rynku pracy** odnosi się głównie do wyników diagnozy obszaru LSR. Wskazuje ona zarówno wyższe, niż przeciętne bezrobocie (które jednakowoż odznacza się tendencją spadkową), jak i niższy niż średni krajowy czy wojewódzki wskaźnik dochodów osób zatrudnionych. Z tego powodu właściwym wydaje się zarówno dalsze wsparcie procesu tworzenia nowych miejsc pracy (poprzez wspieranie przedsiębiorców określonych, deficytowych branż), jak i podejmowanie działań służących ich utrzymaniu (wsparcie inwestycji w rozwój przedsiębiorstw będzie powodować zwiększenie dochodów pracowniczych, związane z powierzeniem nowych obowiązków, a poprzez otwarcie nowych rynków zbytu prowadzić będzie do wzrostu zatrudnienia w horyzoncie długookresowym).

Na rynku pracy nieznacznie przeważają bezrobotne kobiety, brakuje również punktów opiekuńczych nad dziećmi do lat 3. Kobiety rzadziej niż mężczyźni pełnią także kluczowe funkcje publiczne, choć jak wskazują dane liczbowe ich udział w życiu publicznym rośnie. Z tego powodu zasadnym wydaje się takie wspieranie rynku pracy pod kątem walki ze stereotypami płci. Nie chodzi tutaj bezpośrednio o ochronę pozycji kobiet, ale o rzetelną edukację pracobiorców i potencjalnych pracobiorców na temat równości w zatrudnieniu, pełnieniu ról społecznych i rodzicielskich, korzyści z zastosowania elastycznych form zatrudnienia realizowanych z uwzględnieniem równości płci itp.

Uzupełnieniem interwencji na rynku pracy jest przyjęcie **celu 2: Animacja i aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru LSR**. Działania te stanowią odpowiedź na różnorodne trudności i deficyty zaobserwowane na tym terenie, takie jak problemy demograficzne (starzenie się społeczeństwa i związane z nim koszty, widoczne w pogłębiającej się przewadze osób w wieku poprodukcyjnym nad ludnością w wieku przedprodukcyjnym), brak oferty zajęć rozwijających zainteresowania dla osób dorosłych pracujących nie zagrożonych bezpośrednio utratą źródła dochodów, niewystarczający dostęp do oferty kulturalnej i zajęć dodatkowych, w tym zajęć wspierających jakościowo dobrą edukację dzieci i młodzieży. Służą one także wzmocnieniu zjawisk pozytywnych, przede wszystkim – rosnącej liczbie organizacji pozarządowych, czy wykorzystaniu dobrego potencjału istniejących placówek oświatowych na obszarze LGD.

Aktywizacja i animacja mieszkańców, zwłaszcza w kontekście problemów senioralnych oraz zdiagnozowanego na obszarze wykluczenia transportowego, wymaga tworzenia dostępnych obiektów małej infrastruktury w miejscu zamieszkania poszczególnych grup społecznych. Chodzi tutaj o oba rodzaje dostępności – bliskość i łatwość w możliwości skorzystania z uwagi na odległość poszczególnych obiektów oraz możliwość skorzystania z zaplanowanych funkcji tego obiektu przez osoby napotykające na ograniczenia w dostępności, w szczególności osoby z niepełnosprawnościami, ale także inne doświadczające czasowych ograniczeń w samodzielnym funkcjonowaniu, rodziców małych dzieci itp.

Poprawa dostępności tych obiektów, które w małych miejscowościach pełnią często jednocześnie wiele funkcji (np. w świetlicach organizowane są szkolenia, koncerty, zawody sportowe w wybranych dyscyplinach, zajęcia rekreacyjne, imprezy i inne) wpłynie także na poprawę wizerunku obszaru w kontekście turystyki. Bliskość miasta uzdrowskiego wskazuje, iż obszar LSR jest idealnym miejscem dla realizacji turystyki krótkookresowej, opartej na srebrnej gospodarce i naprawdę silnie rozwiniętym dziedzictwie kulturowym i przyrodniczym. Dbałość o zachowanie i promocję tej spuścizny, jak również prezentacja obszaru LSR jako ciekawego miejsca spędzania czasu legła u podstaw włączenia do LSR **celu 3: Poprawa atrakcyjności obszaru LSR**.

2. Przedsięwzięcia realizowane w ramach RLKS, wraz ze sposobem ich realizacji i uzasadnieniem

Działając na rzecz zapewnienia możliwości sprawnego i efektywnego wdrażania strategii, poszczególnym celom przyporządkowano zestawy określonych przedsięwzięć (czasem interpretowanych swobodnie, czasem stanowiących niemalże gotowy i dopuszczalny zestaw projektów przewidzianych do realizacji. Wskazać tutaj należy:

Przedsięwzięcie 1.1. Podejmowanie i/lub rozwijanie działalności gospodarczej w wybranych sektorach usług.

W ramach tego przedsięwzięcia wspierane będą pozarolnicze działalności gospodarcze między innymi w następujących branżach: edukacyjnej, opiekuńczej, rekreacyjnej, turystycznej, gastronomicznej, transportowej, budowlanej, usług dla ludności oraz specjalistycznych usług profesjonalnych. Obejmować one będą m.in. działalność w zakresie kształcenia i edukacji pozaszkolnej, sportu, rekreacji i wypoczynku, ochrony zdrowia i opieki nad osobami zależnymi, zakwaterowania i usług gastronomicznych, drobnych usług rzemieślniczych, handlu detalicznego, usług transportowych i budowlanych.

UWAGA: Szczegółowe zasady wsparcia oraz kody PKD w ramach Przedsięwzięcia zostaną każdorazowo dookreślone w kryteriach wyboru operacji, stanowiących załącznik do regulaminu naboru, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego regulującego wdrażanie PS WPR.

Sposób realizacji: operacja klasyczna (konkurs)

Poziom dofinansowania: do 65% kosztów kwalifikowalnych

Wnioskodawcy: mieszkańcy obszaru LSR i/lub przedsiębiorcy, spełniający wymogi przewidziane przepisami wdrożeniowymi dla projektów realizowanych w ramach PS WPR

Kwota pomocy: do 500.000,00 zł

Warunki płatności: zgodnie z przepisami wdrożeniowymi dla projektów realizowanych w ramach PS WPR

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **Urząd Marszałkowski**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: niskie wskaźniki przedsiębiorczości, wysoki poziom bezrobocia, niskie zarobki mieszkańców, deficyt dostępności usług dla mieszkańców w wybranych obszarach. Ponadto, wskazać należy, iż listę branż usługowych przewidzianych do wsparcia określono bazując na wyniku diagnozy rozwijających się sektorów gospodarki, zawodów deficytowych w powiecie inowrocławskim – na podstawie barometru zawodów oraz danych historycznych, zaczerpniętych z wniosków o przyznanie pomocy złożonych w naborach realizowanych uprzednio przez LGD. Przedsięwzięcie jest zgodne z przepisami PS WPR.

Przykładowe operacje: Tworzenie nowych firm na obszarze LSR w ww. sektorach usług, rozwijanie działalności przedsiębiorstw już funkcjonujących na obszarze LSR, poprzez wdrażanie nowych rodzajów oferowanych usług (w ww. sektorach) lub doskonalenie usług już świadczonych w określonych branżach.

Przedsięwzięcie 1.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią na rynku pracy

Sposób realizacji: projekt grantowy (grant)

Wnioskodawcy: wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów) posiadające siedzibę lub zarejestrowany oddział na obszarze LSR

Minimalna wartość grantu: 20.000,00 zł

Maksymalna wartość grantu: 100.000,00 zł

Poziom dofinansowania: do 95%

Warunki płatności: zgodnie z SZOP

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **LGD**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: Bezrobocie na lokalnym rynku pracy z nieznaczną przewagą kobiet, niedostateczny udział kobiet w sprawowaniu funkcji publicznych.

Przykładowe operacje: podnoszenie wiedzy i świadomości osób pracujących z dziećmi i młodzieżą, na temat stereotypów związanych z płcią i sposobów ich przełamania oraz potrzeb osób różnej płci, w tym przemocy rówieśniczej z uwagi na płeć; Kluby rodzica (miejsca spotkań rodziców, w których uzyskać mogą oni odpowiednie wsparcie np. wymiana doświadczeń, warsztaty motywujące, psychologiczne, coaching, kręgi wsparcia): kobiety próbujące godzić życie zawodowe z rodzinnym – wsparcie wzmacniające poczucie własnej wartości i motywację do przełamania stereotypów dotyczących ról kobiet i rozwoju osobistego, a także mężczyźni próbujący przełamywać stereotypy związane z rolą mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie – wsparcie zachęcające do większego zaangażowania w obowiązki opiekuńcze, a także działania wspólne dla obu tych grup w ww. zakresie; Zwiększenie udziału i wzmocnienie pozycji kobiet na rynku pracy poprzez działania wspierające rozpoczęcie, utrzymanie lub powrót do zatrudnienia, takie jak: wsparcie prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości.

Przedsięwzięcie 2.1. Tworzenie lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji

Sposób realizacji: projekt grantowy

Wnioskodawcy: podmioty publiczne lub prywatne będące organami prowadzącymi szkołę podstawową lub ponadpodstawową bez względu na lokalizację albo szkołę wyższą w miastach do 20 tys. mieszkańców;

Minimalna wartość grantu: 100.000,00 zł

Maksymalna wartość grantu: 250.000,00 zł

Limit pomocy na jedną szkołę: 1 grant

Poziom dofinansowania: do 95%

Warunki płatności: zgodnie z SZOP

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **LGD**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: stosunkowo dobrze rozwinięta baza placówek oświatowych, rosnąca aktywność mieszkańców, brak wystarczającej oferty spędzania czasu wolnego dla dorosłych mieszkańców, niewielkie możliwości korzystania ze szkoleń przez osoby niezagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Przykładowe operacje: Tworzenie Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji, które angażują mieszkańców lokalnej społeczności w rozwijanie kompetencji społecznych, życiowych i zawodowych;

Przedsięwzięcie 2.2. Tworzenie edukacyjnych klubów młodzieżowych i inne działania na rzecz wspierania edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży

Sposób realizacji: projekt grantowy (grant)

Wnioskodawcy: wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów)

Minimalna wartość grantu: 20.000,00 zł

Maksymalna wartość grantu: 100.000,00 zł

Poziom dofinansowania: do 95%

Warunki płatności: zgodnie z SZOP

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **LGD**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: wysoki odsetek dzieci i młodzieży objętych środowiskową pomocą społeczną ogranicza możliwość udziału w zajęciach dodatkowych dostępnych odpłatnie na obszarze LSR, niewystarczająca oferta aktywizacji dla dzieci i młodzieży, w szczególności w zakresie uczestnictwa w kulturze i dostępu do edukacji pozaformalnej spowodowana niską ilością bibliotek i niewystarczającą aktywnością wybranych ośrodków kultury (oraz ich brakiem).

Przykładowe operacje: rozwijanie umiejętności społecznych i obywatelskich, zwłaszcza uczniów i uczennic zagrożonych wypadnięciem z systemu szkolnego, poprzez tworzenie i wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych, w ramach których możliwa jest

realizacja różnych obszarów tematycznych, z uwzględnieniem zainteresowań, zdolności i potrzeb, predyspozycji dzieci i młodzieży (np. zajęcia filmowe, muzyczne, artystyczne, sportowe, z robotyki, programowania, na temat lokalnej tożsamości i kultury, edukacji społecznej i obywatelskiej min. poprzez realizację spotkań, warsztatów i wizyt studyjnych; rozwijanie uzdolnień dzieci oraz młodzieży i ukierunkowanych na rozwijanie uzdolnień dzieci i młodzieży i ukierunkowane na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym, przy czym za konkurs naukowy nie będą uznawane konkursy wiedzy np. konkurs wiedzy z języka angielskiego czy konkurs wiedzy o wielkich Polakach); projekty przyczyniające się do wzrostu wiedzy i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym, np. poprzez warsztaty w obszarze ginących zawodów i związane z tradycją regionu..

Przedsięwzięcie 2.3. Tworzenie miejsc aktywnej integracji seniorów

Sposób realizacji: projekt grantowy (grant)

Wnioskodawcy: wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów)

Minimalna wartość grantu: 20.000,00 zł

Maksymalna wartość grantu: 100.000,00 zł

Poziom dofinansowania: do 95%

Warunki płatności: zgodnie z SZOP

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **LGD**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: Starzenie się społeczeństwa jako wyraźna tendencja demograficzna obszaru, rosnąca aktywność organizacji pozarządowych, w tym skupiających osoby starsze, niewystarczająca oferta zajęć dla seniorów, z widoczną dysproporcją między gminami miejsko-wiejskimi, a wiejskimi.

Przykładowe operacje: Działania na rzecz integracji seniorów pozwalające uchronić ich przed izolacją i wykluczeniem społecznym: tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora, zajęcia aktywizacyjne prowadzone przez uniwersytety trzeciego wieku, zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych, uzupełniające (w ramach klubów seniora oraz gospodarstw opiekuńczych) – działania samopomocowe i integracyjne uwzględniające udział rodziny i całego środowiska takie jak: wydarzenia i pikniki (np. dzień sąsiada, wigilia sąsiedzka itp.), spotkania międzypokoleniowe, spotkania klubów wolontariackich, akcje proekologiczne współorganizowane z młodzieżą, przedstawienia i koncerty seniorskich grup teatralnych i zespołów.

Przedsięwzięcie 3.1. Nowoczesna i dostępna infrastruktura publiczna

Sposób realizacji: operacja klasyczna (konkurs)

Wnioskodawcy: jednostki sektora finansów publicznych, spełniające wymogi przewidziane przepisami wdrożeniowymi dla projektów realizowanych w ramach PS WPR

Minimalna wartość projektu: 50.000,00 zł

Maksymalna kwota pomocy na jednego beneficjenta: nie określono

Poziom dofinansowania: do 75% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne (tj. niekomercyjne, realizowane w celu innym niż uzyskanie zysku oraz nie wykonywane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej), z czego pomoc finansowa z EFRROW wynosi max 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

Warunki płatności: zgodnie z przepisami wdrożeniowymi dla projektów realizowanych w ramach PS WPR

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **Urząd Marszałkowski**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: rosnąca liczba organizacji pozarządowych i ich inicjatyw, wymagająca właściwej infrastruktury, wykluczenie transportowe mieszkańców, wymagające dostępności małej infrastruktury w pobliżu miejsca zamieszkania, duża liczba obiektów publicznych wymagająca poprawy w zakresie dostępności. Przedsięwzięcie jest zgodne z przepisami PS WPR.

Przykładowe operacje: Budowa, przebudowa, modernizacja i doposażenie obiektów infrastruktury publicznej (tj. inwestycje o wartości całkowitej nie przekraczającej 1 mln euro np. w świetlice wiejskie, obiekty rekreacyjne i kulturalne, służące ochronie zdrowia, spędzaniu czasu wolnego, ochrony zasobów lokalnych itp.), mające na celu poprawę dostępności usług dla lokalnych społeczności, w tym – dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przedsięwzięcie 3.2. Ochrona spuścizny kulturowej i/lub przyrodniczej polskiej wsi

Sposób realizacji: projekt grantowy/operacja własna

Wnioskodawcy: wszystkie podmioty (z wyłączeniem podmiotów prowadzących działalność gospodarczą)

Minimalna liczba projektów: 2 projekty w każdym naborze

Minimalna wartość projektu: 30.000,00 zł

Maksymalna kwota pomocy na jednego beneficjenta: 500.000,00 zł

Poziom dofinansowania: do 100% kosztów kwalifikowalnych obejmujących inwestycje nieprodukcyjne (tj. niekomercyjne, realizowane w celu innym niż uzyskanie zysku oraz nie wykonywane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej) dla wnioskodawców innych niż jednostki sektora finansów publicznych

Warunki płatności: zgodnie z przepisami wdrożeniowymi dla projektów realizowanych w ramach PS WPR

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **Urząd Marszałkowski**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: rosnąca liczba organizacji pozarządowych i ich inicjatyw, bogate zasoby lokalne w obszarze kultywowania tradycji kujawskich (kultura i sztuka ludowa, gwara kujawska, spuścizna kulinarna, ochrona i promocja zasobów przyrodniczych i architektonicznych, dziedzictwo niematerialne), Przedsięwzięcie jest zgodne z przepisami PS WPR.

Przykładowe operacje: Projekty realizowane w celu innym niż osiągnięcie zysku oraz niewykonywane w ramach prowadzenia działalności gospodarczej, w wyniku których, poprzez wykorzystanie lokalnej spuścizny kulturowej lub przyrodniczej zwiększy się dostępności usług dla lokalnej społeczności np. organizacja pikniku propagującego kulturę kulinarną Kujaw Zachodnich; Tworzenie ścieżek przyrodniczych i edukacyjnych związanych z tematyką lokalnych zasobów; Warsztaty rzemiosła czy haftu tradycyjnego, widowiska artystyczne nawiązujące do folkloru i tradycji wsi kujawskiej; Publikacje edukacyjne dotyczące lokalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych, Inwestycje w obiekty zabytkowe (objęte formą ochrony zabytków) oraz przyrodnicze (pomniki przyrody, obiekty położone na obszarach objętych formą ochrony przyrody) mające na celu zachowanie ich kulturowej lub przyrodniczej wartości.

Przedsięwzięcie 3.3. Poprawa atrakcyjności wizerunku wsi jako miejsca spędzania czasu wolnego

Sposób realizacji: projekt własny (dotacja na realizację zadań publicznych, polegających na organizacji działań kulturalnych i/lub rekreacyjnych, które zapewnią mieszkańcom konstruktywny i atrakcyjny sposób spędzania czasu wolnego i stanowiąc będą płaszczyznę do integracji zasobów lokalnych oraz motor do dalszych, samodzielnych działań), realizowany w partnerstwie z innymi, niedoświadczonymi projektowo organizacjami pozarządowymi.

Wnioskodawca: LGD

Minimalna liczba projektów: 1

Minimalna wartość projektu: wg regulaminu konkursu wybranych jst/KSOW

Maksymalna kwota pomocy: wg regulaminu konkursu wybranych jst/KSOW

Poziom dofinansowania: wg regulaminu konkursu wybranych jst/KSOW

Warunki płatności: wg regulaminu konkursu wybranych jst/KSOW

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: jst udzielająca dotacji na realizację zadania publicznego/KSOW

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: **jst udzielająca dotacji na realizację zadania publicznego/KSOW**

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru: bogate zasoby lokalne w obszarze kultywowania tradycji kujawskich (kultura i sztuka ludowa, gwara kujawska, spuścizna kulinarna, dziedzictwo niematerialne), niewystarczająca aktywność ośrodków kultury, w szczególności w gminach wiejskich, rosnąca aktywność mieszkańców i liczba organizacji pozarządowych.

Przykładowe operacje: Pikniki, festyny i warsztaty tematyczne realizowane w partnerstwie z innymi podmiotami, rajdy, warsztaty, imprezy rekreacyjne i kulturalne dotyczące ciekawych form spędzania czasu wolnego na wsi.

3. Specyfikacja wskaźników przypisanych do celów i przedsięwzięć

Do zaplanowanych i wyszczególnionych wyżej przedsięwzięć, przyporządkowanym realizacji poszczególnych celów przyporządkowano wskaźniki realizacji zestawione w poniższej tabeli:

Tabela 39. Przedsięwzięcia LSR wraz ze wskaźnikami produktu i rezultatu.

CEL	PRZEDSIĘWZIĘCIE	WSKAŹNIK [JEDNOSTKA MIARY]
(1)	(2)	(3)
CEL 1: WSPIERANIE LOKALNEGO RYNKU PRACY	1.1: Podejmowanie i/lub rozwijanie działalności gospodarczej w wybranych sektorach usług	<i>Produktu:</i> Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego i/lub rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa w wybranych sektorach usług <i>Rezultatu:</i> Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR
	1.2: Przełamywanie stereotypów związanych z płcią na rynku pracy	<i>Produktu</i> Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn; <i>Rezultatu:</i> Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie

CEL 2: ANIMACJA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓ W OBSZARU LSR	2.1: Tworzenie lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji	<p><i>Produktu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji lokalnego ośrodka kształcenia osób dorosłych 2) Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych <p><i>Rezultatu:</i> Liczba utworzonych Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji (LOWE)</p>
	2.2: Tworzenie edukacyjnych klubów młodzieżowych i inne działania na rzecz wspierania edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży	<p><i>Produktu</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objęta wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej 2) Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem 3) Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem 4) Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem. <p><i>Rezultatu</i> Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu</p>
	(2)	(3)
	2.3: Tworzenie miejsc aktywnej integracji seniorów	<p><i>Produktu:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i uniwersytetach trzeciego wieku 2) Całkowita liczba osób objętych wsparciem <p><i>Rezultatu:</i> Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu; Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i uniwersytetów trzeciego wieku.</p>
CEL 3: POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU LSR	3.1: Nowoczesna i dostępna infrastruktura publiczna	<p><i>Produktu:</i> Liczba obiektów małej infrastruktury publicznej, których dostępność uległa poprawie</p> <p><i>Rezultatu:</i> Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR</p>
	3.2: Ochrona spuścizny kulturowej i/lub przyrodniczej polskiej wsi	<p><i>Produktu:</i> Liczba operacji mających na celu ochronę spuścizny kulturowej i/lub przyrodniczej polskiej wsi</p> <p><i>Rezultatu:</i></p>

		Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR
	3.3. Poprawa atrakcyjności wizerunku wsi jako miejsca spędzania czasu wolnego	<i>Produktu:</i> Liczba zrealizowanych inicjatyw partnerskich na rzecz uatrakcyjnienia form spędzania czasu wolnego na obszarach wiejskich (wsi i małych miast), <i>Rezultatu:</i> Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR

Zródło: Opracowanie własne LGD na podstawie dokumentacji konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

Do ww. wskaźników wskazanych także w załączniku nr 2 do LSR przypisane zostały mierzalne produkty i rezultaty wyrażone w wartościach liczbowych. Ustalając te wartości w toku konsultacji społecznych i dyskusji zespołu roboczego bazowano na następujących założeniach:

- 1) Wskaźniki produktu dla poszczególnych przedsięwzięć PS WPR opracowano, bazując na doświadczeniach uzyskanych w realizacji LSR poprzednich perspektyw, zarówno przez samą LGD, jak i przez poszczególnych jej członków. Konstrukcja wskaźników produktu dla przedsięwzięć pozwoli na kwantyfikację poziomu osiągania zaplanowanych produktów, zaś jego pomiar stanowić będzie istotną informację o zbieżności założeń i efektów wdrażania LSR.
- 2) **Wskaźniki rezultatu** ustalono bazując na katalogu obowiązkowych wskaźników rezultatu PS WPR z załącznika nr 1 do Rozporządzenia 2021/20115 z wyjaśnieniem co do sposobu ich opracowania. Przyjęto założenie nadrzędne, iż **każdemu celowi** tematycznemu LSR przyporządkowany zostanie **jeden wskaźnik rekomendowany**.
- 3) W wybranych przedsięwzięciach (w szczególności dla 1.1. Podejmowanie i/lub rozwijanie działalności gospodarczej w wybranych sektorach usług) poziom ustalonej wartości wskaźnika wymaga komentarza. Wskaźnik dotyczący **tworzenia miejsc pracy szacowano bardzo ostrożnie, z uwagi na brak jednoznacznych wytycznych**, informujących o sposobie jego pomiaru. Zaplanowana wartość wskaźnika (przy braku obowiązku zwiększenia zatrudniania, w związku z rozwijaniem działalności) zostanie osiągnięta za pomocą odpowiedniego zestawu kryteriów wyboru operacji, w których planuje się premiować przedsięwzięcia związane z tworzeniem miejsc pracy. Pozwoli to utworzyć miejsca pracy przynajmniej w części rozwijanych przedsiębiorstw. W przypadku, gdy z treści przepisów wykonawczych do wdrażania RLKS wynikać będzie np. możliwość zaliczenia w poczet zatrudnionych osoby prowadzącej działalność gospodarczą i korzystającej z tzw. podwójnego ubezpieczenia rolników, wielkość wskaźnika może zostać przeszacowana, zgodnie z procedurą zmian przewidzianych dla aktualizacji LSR.
- 4) W przedsięwzięciu związanym z **ochroną spuścizny kulturowej i/lub przyrodniczej polskiej wsi (3.2)** zastosowany został **wskaźnik odsetka ludności wiejskiej, korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury, dzięki wsparciu z WPR**. Przyjęto założenie, iż realizacja poszczególnych operacji zaplanowanych w ramach przedsięwzięcia będzie każdorazowo przyczyniać się do lepszej dostępności usług służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców w sferze szeroko rozumianej edukacji, kultury, ochrony i promocji lokalnych zasobów, zapewnienia estetyki i funkcjonalności przestrzeni wspólnej itp. Wartość wskaźnika oszacowano na podstawie danych historycznych odnoszących się do liczby osób korzystających z efektów przedsięwzięć infrastrukturalnych.
- 5) Wskaźniki dla operacji realizowanych w ramach FEoKP (EFS+) tj. przedsięwzięć 1.2. Przełamywanie stereotypów związanych z płcią na rynku pracy, 2.1. Tworzenie LOWE, 2.2. Tworzenie edukacyjnych klubów młodzieżowych i inne działania na rzecz wspierania edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży i 2.3. Tworzenie miejsc aktywnej integracji seniorów, zarówno

w odniesieniu do produktów jak i rezultatów, odpowiadają w pełni wymaganiom programu regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego w zakresie wskazanego funduszu. Wątpliwości, także na etapie konsultacji społecznych, budziło brzmienie wskaźnika rezultatu dla działań na rzecz młodzieży tj. liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu. Zgodnie z obecnie stosowanym rozumieniem: kwalifikacja to określony zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez instytucję uprawnioną do certyfikowania. Z uwagi na brak spójnego systemu certyfikacji kwalifikacji nabywanych w ramach edukacji pozaformalnej, jest ona obecnie możliwa głównie na etapie nabywania wiedzy i umiejętności w ramach kształcenia zawodowego. Zważywszy na fakt, iż znacząca liczba uczniów zamieszkująca na obszarze LSR podlega kształceniu w szkołach podstawowych, tylko niewielki odsetek uczestników działań młodzieżowych będzie w wieku odpowiednim do podjęcia edukacji pozaformalnej pozwalającej nabywać kwalifikacje. Mając na uwadze powyższe wskaźnik ten również zaplanowano kierując się podejściem ostrożnościowym.

- 6) Z uwagi na konieczność zapewnienia adekwatnych i mierzalnych rezultatów dla wszystkich przedsięwzięć LSR, niezależnie od funduszy je finansujących, wskaźniki rezultatu i produktu przewidziano także dla działań z zakresu poprawy atrakcyjności wizerunku wsi, jako miejsca spędzania czasu wolnego (przedsięwzięcie 3.3), przewidzianego jako dotacja na realizację zadań publicznych zleconych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (np. w ramach działania „Wieś na weekend”). Dla przedsięwzięcia tego ustalono odrębne wskaźniki produktu i rezultatu, wskaźników tych nie zamieszczono jednak w załącznikach do LSR zawierających informacje wskazane w załącznikach do umowy ramowej, gdyż nie stanowią one środków (ani efektów ich wykorzystania) pozyskiwanych w ramach RLKS.

UWAGI DOT. ROZDZIAŁU VI: CELE I WSKAŹNIKI, KTÓRYCH NIE UWZGLĘDNIONO W LSR

Wybrane informacje o procesie konsultacyjnym	
Charakter, ogólna treść uwag dla rozdziału uzyskanych w procesie konsultacji	Informacja o sposobie rozpoznania wniosku wraz z uzasadnieniem
Włączyć do LSR przedsięwzięcia związane z budową dróg na obszarze LSR	Uwagi nie uwzględniono, z uwagi na projektowane ograniczenia zasad przyznawania pomocy wskazane w projekcie Wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027 dla interwencji I.13.1 LEADER, która wyłącza budowę dróg z katalogu przedsięwzięć objętych pomocą.
Dokonać zmiany wskaźnika rezultatu dla celu C2. Wdrażanie LOWE nie prowadzi do nabycia kwalifikacji	Uwagi nie uwzględniono, gdyż zgodnie z regulaminem konkursu na wybór LSR, strategia w ramach EFS+ powinna zawierać wskaźniki rezultatu (przynajmniej jeden rekomendowany wskaźnik w ramach PS WPR oraz wszystkie wg typów przedsięwzięć FEdKP), o których mowa w ogłoszeniu. Dla przedsięwzięcia związanego z tworzeniem klubów młodzieżowych nie przewidziano alternatywnego wskaźnika rezultatu do wyboru.
Nie wprowadzać do LSR wskaźnika powiązanego z nabywaniem kwalifikacji dla dzieci i młodzieży, z uwagi na zawodowy charakter kwalifikacji nie realizowany w ramach kształcenia ogólnego	Uwagi nie uwzględniono, gdyż zgodnie z regulaminem konkursu na wybór LSR, strategia w ramach EFS+ powinna zawierać wskaźniki rezultatu (przynajmniej jeden rekomendowany wskaźnik w ramach PS WPR oraz wszystkie wg typów przedsięwzięć FEdKP), o których mowa w ogłoszeniu. Dla przedsięwzięcia związanego z

	tworzeniem klubów młodzieżowych nie przewidziano alternatywnego wskaźnika rezultatu do wyboru.
Planować tworzenie miejsc pracy w ramach LSR	Uwagi nie uwzględniono w całości. Zaplanowano przedsięwzięcia przyczyniające się do tworzenia miejsc pracy na obszarze LSR, nie mniej jednak założono także, że w ramach rozwijania działalności gospodarczej beneficjent nie będzie zobligowany do zwiększania zatrudnienia, bazując na projektowanej wytycznej dla RLKS.
Nie planować wskaźnika związanego z tworzeniem miejsc pracy w ramach rozwijania działalności gospodarczej, z uwagi na brak wytycznych, co do sposobu ich kwantyfikacji	Uwagi nie uwzględniono w całości. Ze wskaźnika zatrudnieniowego nie można zrezygnować ze względu na cel i rodzaje przedsięwzięć określonych do realizacji w LSR. Liczbę miejsc pracy zaplanowano uwzględniając brak konieczności tworzenia miejsc pracy przez przedsiębiorców rozwijających działalność w ramach LSR.